

Provincie Limburg
T.a.v. College van Gedeputeerde Staten
Gedeputeerde dhr. L. Faassen
Postbus 5700
6202 MA MAASTRICHT
per e-mail: [redacted]@prvlimburg.nl,
ahj.vlokhoven@prvlimburg.nl en [redacted]@rhdhv.com

Betreft
Reactie op concept
Limburgs Offensief
Stikstof

Geachte leden van het College van Gedeputeerde Staten van Limburg,
geachte heer Faassen,

Datum document
10 april 2025

Met dank aan de gemeenten die inbreng hebben geleverd willen wij bij deze, vanuit onze rol, namens de Zuid-Limburgse gemeenten in de provinciale Plattelandscoalitie, reageren op het concept Limburgs Offensief Stikstof (LOS), versie op 4 april jl. toegezonden aan de leden van de Bestuurlijke Plattelandscoalitie t.b.v. haar vergadering van 7 april jl.

Datum verzending
10 april 2025

Ons kenmerk
Z/25/213731
385911

Deze reactie dient gezien te worden als aanvulling op de eerder vanuit de Zuid-Limburgse gemeenten aangedragen oplossingsrichtingen voor stikstofreductie, die uit oogpunt van volledigheid, in deze brief nogmaals zijn opgenomen.

Behandeld door
[redacted]

Net als in de voorafgaande periode reiken wij u de hand om samen aan maatregelen te werken die enerzijds bijdragen aan natuurherstel en anderzijds Nederland van het 'stikstofslot' af halen.

Gemeente Beekdaelen

Postadres
Postbus 22000
6360 AA Nuth

E-mail
gemeente@beekdaelen.nl

Telefoon
088 450 2000

Beekdaelen.nl

Aangezien het concept LOS nog niet compleet is, dient deze reactie gezien te worden als een reactie onder voorbehoud, die zo nodig op een later moment zal worden aangevuld.

Samenvatting

Wij danken u voor de mogelijkheid om te kunnen reageren op het concept LOS en adviseren u om de betrokkenheid van gemeenten vast te houden en hiervan gebruik te maken om tot uitvoering van lokaal gedragen maatregelen te komen. Proces- en uitvoeringsmiddelen zijn daarbij vereist om slagen te kunnen maken.

Wij begrijpen de focus op gebieden, maar erkennen ook dat een breder economisch blijversperspectief nodig is.

Wij constateren discrepanties tussen het LOS en de POVI, met name ten aanzien van (de invulling van) zones. Een integrale koppeling met andere programma's en projecten is wenselijk.

Wateropgaven zijn onlosmakelijk verbonden met de natuuropgaven.

De gemeente mag uw persoonsgegevens verwerken conform Algemene Verordening Gegevensbescherming AVG artikel 6, Rechtmatigheid van de verwerking. De door u verstrekte gegevens zullen alleen worden gebruikt voor het doel waarvoor u ze heeft verstrekt. Wilt u uw persoonsgegevens inzien, corrigeren, aanvullen, verwijderen of beperken? Stuur dan een brief, met uw verzoek naar de gemeente Beekdaelen t.a.v. het college van B&W. Meer info? Zie de website: beekdaelen.nl/privacy

Bezoekadressen

Deweeverplein 1, Nuth
Scalahof 1, Schinnen

Bank
Gemeente Beekdaelen
NL76BNGH0285175688

BIC-code
BNGHNL2G

De agrarische sector verdient en behoeft langjarig perspectief. Doelsturing in plaats van middelsturing is wenselijk, waarbij wij aandacht willen vragen voor het stellen van realistische doelen. Ook het rijk heeft haar verantwoordelijkheid, in welk kader wij een aantal voorbeelden noemen. Vanuit Parkstad is speciale aandacht voor de Brunssummerheide gevraagd. Ten aanzien van dit gebied en de overige acht Natura 2000 – gebieden in Zuid-Limburg zullen wij in een later stadium op detailniveau reageren. Wij hebben een aantal vragen en opmerkingen ten aanzien van de natuuropgaven in tabellen. Agrarische bedrijfsverplaatsing lijkt ons in Zuid-Limburg een minder realistische optie. Realisatie van doelen via agrarisch natuur- en landschapsbeheer kan ook mogelijkheden bieden in gebieden die nu hiervoor niet zijn aangewezen. Controle en handhaving kunnen alleen plaatsvinden op basis van duidelijke een eenduidige regels. Gebiedsgerichte maatregelen rond Natura 2000-gebieden moeten niet leiden tot voortdurende stapeling van steeds nieuwe doelen. Wij hebben een samenvatting opgenomen van eerder door de Zuid-Limburgse gemeenten voorgestelde maatregelen en wij sluiten af met maatregelen die door de Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG) zijn voorgesteld aan de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel.

Betrokkenheid gemeenten vraagt zorgvuldigheid en voldoende tijd

Allereerst willen wij u danken voor de mogelijkheid om ook na de genoemde vergadering van de Plattelandscoalitie, een reactie vanuit de Zuid-Limburgse gemeenten te kunnen leveren. Ons inziens is deze stap ook onontbeerlijk. Want hoewel wij het op prijs stellen dat provincie Limburg vaart wil maken met haar aanpak, mag ook in dit belangrijke dossier snelheid niet voor zorgvuldigheid en kwaliteit gaan. In dat kader willen wij opmerken dat de beschikbare tijd om vanuit de regio te reageren te kort is. Afstemming met 16 gemeenten vergt nu eenmaal tijd. U is bekend dat de Zuid-Limburgse gemeenten reeds in 2022 een stap naar voren hebben gezet en hebben aangegeven te willen meedenken over oplossingen ten aanzien van onder meer natuur (inclusief stikstof), water en klimaat. In deze hebben wij u onze gezamenlijke [visie](#) eerder aangereikt. Ook voor de verdere invulling en uitvoering van maatregelen, en dan in kader van het LOS specifiek ten aanzien van stikstof, lijkt het ons essentieel om de betrokkenheid van gemeenten vast te houden. De gemeenten vormen immers de overheid die het dichtst bij de (agrarische) ondernemers, inwoners en andere stakeholders staat en die goed op de hoogte is van de lokale situatie, opgaven en kansen.

koepelorganisatie Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG) reeds begin maart bij de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel heeft ingebracht.

Reactie op hoofdlijnen

Waardering voor het initiatief LOS

Wij waarderen het initiatief om te komen tot het Limburgs Offensief Stikstof. De Zuid-Limburgse natuur behoeft een verbetering. Het is cruciaal door te pakken op natuurherstel, stikstofemissiereductie, herstel van hydrologische waarden, bodemkwaliteit etc., met behoud van ontwikkelingsmogelijkheden voor de agrarische sector. Het wegvallen van structurele middelen maakt het noodzakelijk te bezien wat in deze wèl nog mogelijk is. Verbetering van natuur- en waterkwaliteit en nieuw perspectief voor sectoren als de landbouw, kunnen met het LOS hand in hand gaan.

Proces – en uitvoeringsmiddelen vereist

Het concept LOS bevat een grote ambitie, die op onderdelen nader geconcretiseerd moet worden. Duidelijk is dat veel middelen nodig zijn om alle doelen te bereiken. Echter een financiële paragraaf ontbreekt. Onduidelijk is daarmee hoeveel middelen nodig zijn en waar deze vandaan zouden moeten komen. Zonder een financiële paragraaf is het onmogelijk om een realistisch beeld te krijgen van de haalbaarheid van het LOS.

Focus op gebieden

Wij constateren dat er voornamelijk focus ligt op de Maasduinen, De Hoogvenen en vennen, de Midden-Limburgse beken, en Zuid-Limburg. Gezien de aanwezigheid van kwetsbare gebieden en prioritering een logische keuze.

Het is goed te zien dat binnen het LOS breder gekeken wordt dan ‘slechts’ het landelijk gebied. Het LOS beschrijft duidelijk en noodzakelijk de samenhang tussen natuurherstel (en de realisatie van wettelijke kerndoelen rondom stikstof, water, bodem en klimaat) en de meer sociaaleconomische thema's.

Met ons onderkent u dat de realisatie van een economisch ‘blijversperspectief’ cruciaal is voor de doorontwikkeling van de provincie (ook passend bij de schaa sprong zoals beschreven in de Agenda Zuid-Limburg), voor inwoners en ondernemers. Daarmee is het hoognodig dat er snel duidelijkheid komt over vergunningverlening voor enerzijds de landbouw en anderzijds projecten op het gebied van wonen, werken en bereikbaarheid/ mobiliteit.

Gebieden en zonering

In de nadere definiëring van gebieden en zones, waaronder Natura 2000, Natuur Netwerk Nederland, Groenblauwe mantel en Grondwaterbeschermings- en waterwingebieden, constateren wij enige discrepanties met de zones zoals aangeduid in de huidige concept teksten voor de POVI (Groenblauwe landbouwzones, Verwevingsgebieden en Primaire landbouwgebieden).

Wij vragen om de beschrijving en inhoud van zones in het LOS en de POVI op elkaar af te stemmen en van een eenduidige toelichting te voorzien.

In het algemeen willen wij ten aanzien van de zones opmerken dat het goed is om maatregelen te nemen op de plekken waar dat het meest nodig is, echter dat een focus ten aanzien van bepaalde gebieden niet wil zeggen dat in andere gebieden niet aan de slag kan of hoeft te worden gegaan.

Belangrijk is dat het aanwijzen van zones gepaard gaat met het beschikbaar stellen van middelen om maatregelen te kunnen nemen. Beleid moet niet belemmerend werken, maar juist stimulerend.

Integrale koppeling met ander beleid, programma's en projecten nodig

Zoals aangegeven hebben de (zones in) de POVI en het LOS een nauwe relatie. Deze relatie gaat echter breder dan genoemde zones. De POVI en de omgevingsverordening vormen de bepalende RO instrumenten voor de komende jaren. Hierin wordt in hoofdlijnen vastgelegd wat waar kan. Hier dient nauwe afstemming plaats te vinden met het LOS, dat meer beschrijft wat waar zou moeten gebeuren.

Wateropgaven onlosmakelijk verbonden met natuuropgaven

De KaderRichtlijn Water vormt een belangrijke uitdaging, zeker in de komende jaren. Als voorbeeld willen wij noemen dat, zoals u ook constateert, gerealiseerd dient te worden dat een aantal grensbeken en riviertjes in Zuid-Limburg ons land binnen stroomt en volgens de buitenlandse normen niet vervuild is. Echter volgens de Nederlandse normen is wel sprake van vervuiling, waarbij het water met nutriënten op een aantal plekken rechtstreeks Natura 2000 – gebieden instroomt (vb. Natura 2000 – gebied Geuldal). Afstemming met het buitenland is vereist om tot oplossingen te komen.

Landschapsopgaven en perspectief voor de agrarische sector

Gemeenten geven aan graag te zien dat met name prioritair wordt opgepakt het stimuleren van natuurinclusieve landbouw en inrichting van overgangszones rondom N2000 gebieden voor deze natuurinclusieve landbouw en kringlooplandbouw. De agrarische sector is een belangrijke speler op gebied van landschapsbeheer. Voor deze doelgroep is het hebben van een duidelijk toekomstperspectief essentieel. Het bieden van duidelijke regels en mogelijkheden en het stimuleren van gewenste ontwikkelingen dragen bij aan het creëren van draagvlak in deze sector.

Een ander prioritair punt betreft het stimuleren van maatregelen om erosie te voorkomen, onder meer in kader van de klimaatopgave. Denk hierbij aan het stimuleren van alternatieve teelten en teeltmethoden, het stimuleren van behoud van grasland en het stimuleren van aanleg en langdurig beheer van landschapselementen. Deze maatregelen zorgen niet alleen voor een positieve bijdrage in de klimaatopgaven maar ook voor vermindering van de stikstofuitspoeling en zelfs bij natuurinclusief beheer, voor vermindering van depositie. Daarnaast verhogen deze maatregelen de biodiversiteit en worden door de

aanleg van de landschapselementen verbindingzones gecreëerd tussen de diverse natuurgebieden.

Instrumenten als een actief grondbeleid vanuit provincie en gemeenten kunnen agrarische bedrijven helpen om bijvoorbeeld te extensiveren.

Gesproken wordt over het inzetten op 'bewezen en vernieuwende verdienconcepten verder marktrijp te maken en zo de transitie van de landbouw te versnellen'. Het is belangrijk om dit met de sector concreet te maken: welke concepten zijn kansrijk en hoe kunnen deze richting markt worden gebracht?

Een instrument als de 'Agrarische Blijversaanpak' kan een wezenlijke rol spelen in de transitie van de landbouw. Echter dan moeten ook daadwerkelijk nieuwe (RO-)ontwikkelingsmogelijkheden worden gecreëerd.

Bij de ontwikkeling van instrumenten als 'Doelenbank stikstof' is het belangrijk om de agrarische sector te betrekken.

Programma's als Groen als Gras zijn toe te juichen als maatregel om enerzijds grasland te behouden en anderzijds perspectief aan veehouderijbedrijven te bieden.

Doelsturing in plaats van middelsturing

Doelsturing in plaats van middelsturing geeft ondernemers flexibiliteit en ruimte voor eigen vakmanschap en creativiteit. Daarbij begrijpen wij dat de overgang van middel- naar doelsturing tijd vergt. In het LOS wordt echter een denkfout gemaakt: 'Ook moet worden uitgewerkt hoe gewaarborgd kan worden dat als alle agrarische bedrijven aan de normen voldoen, dat daarmee ook de noodzakelijke emissieseducties in een gebied gehaald worden.' Reeds nu is bekend dat, onder meer vanwege emissies vanuit het buitenland de kritische depositiewaarden op veel plekken in Zuid-Limburg niet gehaald zullen worden, zelfs wanneer alle economische activiteiten (waaronder landbouw) zouden worden beëindigd. Dit kan betekenen dat, om de noodzakelijke emissiereducties te halen, onrealistische normen aan de landbouw zullen worden opgelegd. Het gewenste op gang brengen van vergunningverlening gaat dan niet lukken.

Het is begrijpelijk dat de provincie de uitwerking van de doelsturing in nauwe samenwerking met het rijk vorm gaat geven. Echter, wij vragen nadrukkelijk om hier ook de partijen in de regio, waaronder de landbouwsector, nauw bij te betrekken.

Randvoorwaarden vanuit het rijk

Het initiatief voor het LOS ligt bij de provincie Limburg en dat is ook goed.

Evenwel heeft ook het rijk haar verantwoordelijkheid. Wij zijn ons bewust van het feit dat dit LOS tot stand komt op een moment dat randvoorwaarden, mogelijkheden en stimulering vanuit het Rijk niet helder zijn. Een aantal randvoorwaarden die naar onze mening in handen van het Rijk horen, zijn:

- Intensivering van het overleg met België en Duitsland;
- Landelijke aanpak met evenredige aanpak voor andere sectoren dan landbouw;

- Snelle duidelijkheid over budgetten voor innovatie en voor agrarisch natuur beheer, zodat zij lokaal kunnen bijdragen aan oplossingen voor de stikstofopgaven;
- Plannen voor verbetering van verdienmodellen in de landbouw, door afspraken in de voedselketen. Het stimuleren naar duurzamer voedsel en door reële vergoeding van maatschappelijke diensten op het gebied van natuur, water en milieu;
- Flexibilisering van inzet van middelen en vereenvoudiging van complexe regelgeving.

Reactie meer op detailniveau

Brunssummerheide

Vanuit Parkstad wordt in het bijzonder aandacht gevraagd voor N2000-gebied De Brunssummerheide. Het LOS beoogt, naast de inzet op natuurherstel in elk van de 21 Limburgse N2000-gebieden, met extra inzet aan de slag te gaan in de meest kwetsbare gebieden waar tevens grote meekoppelkansen worden gezien (ook in breder perspectief op het vlak van wonen, economie etc.) en waar met de grootste kosteneffectiviteit kansen kunnen worden behaald. Grote opgaven rondom met name bosbeheer, bestrijding van exoten, heidevorming, instandhouding van de veengebieden en versterking van hydrologische condities, maken dat het gebied vanuit ecologische zicht kwetsbaar is. Tegelijkertijd heeft de directe omgeving van het gebied te maken met de beperkingen die dit met zich meebrengt aangaande vergunningverlening. Gebalanceerde ontwikkelingen van economische functies op de Oostflank in Brunssum (grotendeels in eigendom van de provincie) en woningbouw aan de zijde van Heerlen-Noord worden hierdoor binnen huidige wet- en regelgeving zeer gecompliceerd. Desalniettemin is doorontwikkeling van deze gebieden cruciaal voor het behalen van de doelstellingen en ambities uit de Agenda Zuid-Limburg. Parkstad biedt zich aan om hierover mee te denken, ook buiten de Plattelandscoalitie, in breder verband.

Reacties ten aanzien van overige Natura 2000-gebieden

In de korte tijdspanne die ons gegeven is door provincie Limburg is het voor ons ondoenlijk om voor alle (versnipperde) Natura 2000- gebieden in Zuid-Limburg op alle voorgestelde maatregelen te reageren. Wij beschouwen de door u voorgestelde maatregelen in dit stadium van het LOS als indicatief en ter nadere uitwerking, samen met gebiedspartijen als de gemeenten en grondeigenaren.

Natuuropgaven in aantallen

In de tabel op pag. 4 zijn veel opgaven in hectaren weergegeven. Wij gaan er van uit dat dit geen nieuwe 'ruimteclaims' betreffen. Gelieve aan te geven waar de cijfers op zijn gebaseerd. Evenals voor de volgens het stuk mogelijk benodigde extra ammoniakreductie, bovenop de reeds bekende 3kton.

Bedrijfsverplaatsing

Voor agrarische bedrijfsverplaatsters is het nodig gebieden te hebben waar bedrijven naar toe zouden kunnen worden verplaatst. Echter in deze moeten we reëel zijn; in Zuid-Limburg zijn zeer weinig locaties voorhanden waar zonder RO- of andere belemmeringen, nieuwvestiging van agrarische bedrijven mogelijk is. Dit betekent dat voor de economische draagkracht van de agrarische sector ook ontwikkelingsmogelijkheden op de huidige locaties moeten blijven bestaan.

Landschapsversterking via agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer kan sterk bijdragen aan doelen op het gebied van onder meer stikstof en water. In dit kader verdient het aanbeveling om een deel van de landelijke extra middelen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer naar Limburg te halen en gericht in te zetten voor brede doelrealisatie. Dit houdt ook in dat gekeken dient te worden naar mogelijkheden voor dit beheer in gebieden die in het verleden, puur vanuit de invalshoek natuur en landschap, niet als zodanig waren aangemerkt.

Controle en handhaving agrarische sector

Waar regels zijn, moeten deze gehandhaafd worden.

Echter waar regelgeving zodanig complex en onduidelijk is dat het kabinet een Ministeriële Commissie optuigt om uit de stikstofimpasse te komen, blijkt dat de regelgeving niet overal eenduidig toepasbaar en uitlegbaar is. In controle- en handhavingstrajecten dient hiermee rekening te worden gehouden, mede om te voorkomen dat provincie straks zelf door de rechter wordt ‘teruggefloten’.

Kern van het LOS moet zijn dat overheden, agrarische sector en andere partijen samen optrekken om problemen op te lossen in plaats van naar elkaar te wijzen.

Consistente aanpak

Aangegeven is dat de herijkte, gebiedsgerichte aanpak een adaptieve aanpak betreft. Dat betekent dat steeds nieuwe maatregelen kunnen worden toegevoegd, waarbij in elke vervolgfase de scope van gebieden verder kan worden vergroot. Vanuit realisatie van doelstellingen is dit een te volgen werkwijze, waarbij het echter de vraag is of deze realistisch is. Daarbij dient er te worden gewaakt voor het voortdurend toevoegen van doelen en gebieden, wat zeker richting een sector als de landbouw niet draagvlakverhogend zal werken.

Gebiedsgerichte maatregelen in en om N2000-gebieden

Het is duidelijk dat maatregelen moeten worden genomen waar ze nodig zijn. Aanvullend op voorgaand punt dient evenwel, in kader van houdbare vergunningverlening en consistent overheidsbeleid, evenwel gewaakt te worden voor het opleggen van steeds weer nieuwe doelen in een gebied en aan partijen die in dit gebied actief zijn. Voorbeelden uit Midden-Limburg leren ons dat een gebied denkt ‘klaar’ te zijn, waarna weer de volgende ronde met nieuwe

maatregelen start. Dit gegeven staat haaks op het bieden van ‘Perspectief voor sectoren’, zijnde één van de vier aanvullende Limburgse doelen in kader van het stikstofbeleid, evenals ‘Houdbare vergunningverlening’.

De verschuiving van C2- naar C1-gronden kan helpen om doelen rond Natura 2000 – gebieden te realiseren. Uitgangspunt moet daarbij zijn dat realisatie geschiedt op basis van vrijwilligheid en dat een verschuiving niet leidt tot een toename van het natuurareaal. Realisatie hoeft niet te gebeuren door aankoop van agrarische grond, maar kan ook door afwaardering van landbouwgrond die in eigendom blijft van de landbouw. Daartoe is wel langjarige continuïteit nodig, zowel voor de overheid als voor de grondeigenaar.

Eerder voorgedragen stikstofmaatregelen vanuit Zuid-Limburgse gemeenten
In hun gezamenlijke visie [Perspectief in Zuid-Limburg, een gemeentelijke visie op de transitie van het landelijk gebied](#), hebben de gemeenten de specifieke situatie in Zuid-Limburg geanalyseerd, hier een visie over gevormd en oplossingsrichtingen voorgesteld. Specifiek ten aanzien van stikstof hebben wij een samenvatting van de oplossingsrichtingen ingebracht bij de VNG t.b.v. de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel. Tevens hebben wij deze bij provincie Limburg aangeleverd ten behoeve van het concept LOS in kader van de vergadering van de Plattelandscoalitie van 7 april jl. Uit oogpunt van volledigheid hebben wij deze samenvatting ook onderstaand in deze brief opgenomen.

- *Verminder uitstoot stikstof door stimulering extensivering agrarische bedrijven en kringlooplandbouw:*
  - verlaging aantal dieren per ha door verhoging areaal via langjarige afspraken met onder meer TBO's;
  - stimulering omvorming agrarische grond naar natuurgrond; dan dus minder of geen bemesting meer. In Limburg betreft de opgave nog meerdere honderden ha's. Meer agrariërs zullen de stap zetten indien langjarig toekomstperspectief kan worden geboden. Zie ook de recente discussies over langjarige afspraken in kader van agrarisch natuurbeheer;
  - stimuleer kruidenrijk grasland, waarbij vlinderbloemigen stikstof uit de lucht binden, waardoor minder bemesting nodig is. Voorbeeld: [Stimuleringsactie 1.001 ha kruidenrijk grasland](#);
  - stimuleer het beschikbaar stellen van gronden van (semi-)overheden beschikbaar aan natuurinclusieve grondgebonden veehouderij;
  - stimuleer natuurinclusieve landbouw en kringlooplandbouw. Maak een deel van de landelijke 500 miljoen voor agrarisch natuurbeheer beschikbaar voor directe zones rond N2000-gebieden;
  - verhoog het toekomstperspectief van extensieve agrarische bedrijven via inzet van instrument grondbank;
- *Stimuleer innovatie binnen de landbouw:*
  - in stalsystemen: creëer draagvlak en ruimte en schep vertrouwen, door via praktijkmetingen in pilots aan te tonen wat werkelijke emissie van een bepaald stalstelsel is. Vb. melkveebedrijf in Leudal. Draag best practices uit en stimuleer andere agrariërs om hiermee aan de slag te gaan;

- via het voerspoor: maak gebruik van [Netwerk Praktijkbedrijven](#) veehouderij: agrariërs beproeven methoden, wisselen ervaringen uit en leren van elkaar;
- via alternatieve teelten en teeltmethoden. Zo willen wij, onder meer in kader van Regiodeal Westelijk Zuid-Limburg tranche 6, de mogelijkheden bekijken van toepassing van biobased teelten. Deze kunnen de volgende voordelen hebben:
  - vast houden van grond en voorkomen van erosie in hellende gebieden. Dit effect wordt versterkt indien het langjarige teelten betreft;
  - vermindering gebruik mest, kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen, wat een gunstig effect heeft voor stikstofemissie en -uitspoeling en biodiversiteit. Zeker wanneer dit soort teelten plaatsvinden in de nabijheid (bovenstrooms) van Natura 2000-gebieden;
  - nieuwe verdienmodellen voor een duurzame, toekomstgerichte landbouw;
  - leveren bijdrage aan circulaire economie, een van de drie speerpunten in de [Agenda Zuid-Limburg](#), het door zowel gemeenten, provincie als rijk erkende beleidsperspectief voor de regio Zuid-Limburg;
- *Maak kunstmestvervanging door dierlijke mest mogelijk:*
  - toepassing van Renure heeft nog een aantal (juridische) hobbels te doorlopen. Zie ter illustratie a.u.b. [bijgevoegd artikel](#);
- *Laat toekomstige opkoopregelingen meer aansluiten bij de praktijk:*
  - vergroten animo door creëren mogelijkheden tot herbestemming Vrijkomende Agrarische Bedrijfsgebouwen (VAB's);
  - tussenvorm: maak ook gedeeltelijke opkoop mogelijk: volledig stoppen is voor een groot aantal agrarische bedrijven een brug te ver; met gedeeltelijk stoppen wordt meer stikstofwinst geboekt dan met niet stoppen;
- *Creëer bufferzones rond Natura 2000 – gebieden:*
  - niet via dwingend, regulerend beleid, maar via stimulerend beleid;
- *Stimuleer behoud grasland, op hellingen en rondom Natura 2000-gebieden (bufferzones):*
  - grasland beperkt uitspoeling van nitraat;
  - grasland op hellingen voorkomt erosie (runoff) van grond met nutriënten;
  - maak langjarige afspraken met agrariërs, al of niet via Kwalitatieve Verplichting;
  - stimuleer beweiding;
- *Zorg voor een klimaatadaptieve inrichting van landschap*
  - mede om uitspoeling richting kwetsbare natuur te voorkomen;
  - stimuleer aanleg en langjarig beheer van landschapselementen, zeker in hellende gebieden;
- *Voorkom lozingen uit riooloverstorten*
  - een belangrijke bron van stikstof richting zowel oppervlakte- als grondwater;
- *Maak afspraken met het buitenland over stikstof*
  - niet alleen over emissie vanuit de lucht, maar ook over instroom via beken. Zo is een aantal beken volgens buitenlandse normen niet

- o vervuild, maar zodra zij Nederland binnenstromen betreft het vervuild oppervlaktewater;
  - o met België (zowel Vlaanderen, Wallonië als klein gedeelte Duitssprachige Gemeinschaft, nabij Vaals) en Duitsland;
- *Geef duidelijkheid over reductie-opgaven voor alle sectoren*
  - o lees: zoek ook stikstofemissie- en depositiewinst in andere sectoren dan landbouw;
- *Zorg voor consistent en duidelijk overheidsbeleid*
  - o zodat ondernemers ook kunnen en durven te investeren in lange termijn oplossingen.
- *Zorg voor uitvoeringskracht in capaciteit en middelen*
  - o het moge duidelijk zijn dat er vele ideeën zijn, echter middelen zijn nodig voor zowel inhoud als proces (incl. kennisuitwisseling en uitrollen beste practices).

‘Disclaimer’

Niet alle maatregelen zullen even ‘acute’ reductie van stikstofemissie realiseren. Echter dat is bij een groot deel van de maatregelen in het LOS en in de ‘PLC-projecten’, ook niet het geval.

Het is van belang dat we samen van wal komen en dat op meerdere sporen tegelijk wordt ingezet. Beter iets langzamer reduceren dan niet reduceren.

Gedachten vanuit VNG voor Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel

Ten behoeve van het overleg van de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel met de VNG, IPO en Unie van Waterschappen (‘Catshuisoverleg stikstof’) op 5 maart jl. heeft de VNG een position paper ingebracht ([link](#)).

Hoewel de haalbaarheid van oplossingen afhangt van factoren als het voorhanden zijn van voldoende middelen en hoewel bij de oplossingen sprake is van voortschrijdend inzicht in de tijd, is de strekking van deze VNG-visie zeker nog actueel.

Onderstaand geven wij een samenvatting van de voorgestelde oplossingsrichtingen. Hoewel een aantal oplossingsrichtingen en maatregelen op landelijk niveau dienen te worden opgepakt en andere onderdeel uitmaken van uw LOS, geven wij onderstaand, uit oogpunt van volledigheid, het totale overzicht vanuit de VNG weer. Dit willen wij bij deze ook aan uw provincie aanbevelen. Een uitgebreide toelichting is te vinden via voorvermelde link.

De oplossingsrichtingen zijn ingedeeld in korte termijn oplossingen en oplossingen voor de middellange termijn.

Korte termijn oplossingen (binnen zes maanden)

- Werk acute oplossingen uit voor de vergunningverlening, waaronder een maatregelpakket dat direct de stikstofuitstoot vermindert;
- Maak helder hoeveel stikstofuitstoot wordt verminderd met landelijke maatregelen;
- Breng in kaart hoeveel reductie er al heeft plaatsgevonden;

- Werk zo snel mogelijk aan een juridisch geborgde drempelwaarde, gekoppeld aan het maatregelpakket dat acuut de stikstofuitstoot vermindert;
- Zorg zo snel mogelijk voor standvastig beleid voor oplossingen op het boerenerf.

Oplossingen voor de middellange termijn (tot 2030)

- Geef heldere emissiedoelen mee aan gebieden met een aanvullende opgave en zorg voor voldoende middelen zodat regio's echt aan de slag kunnen;
- Zet in op een geborgde, integrale, gebiedsgerichte aanpak en neem hier andere doelstellingen in mee om afwenteling te voorkomen;
- Kom met een landelijke aanpak voor vergunningen die met terugwerkende kracht worden geraakt door de Rendac-uitspraak;
- Ontzorg gemeenten met beperkte sturingsmogelijkheden om zelf stikstofuitstoot te verminderen;
- Kom met een uitvoeringsplan en heb oog voor de uitdagingen waar de gemeentelijke sector voor staat in de zin van tekort aan financiële middelen (met name het ravijn vanaf 2026) en beperkte capaciteit.

Wij hopen u te helpen

Wij hopen u middels dit schrijven te hebben overtuigd van de positieve insteek van de Zuid-Limburgse gemeenten. Daarbij hopen wij hiermee bruikbare oplossingen te hebben aangedragen.

Uiteraard zijn wij graag bereid om een en ander nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Wethouder [REDACTED], Gemeente Beekdaelen

Vertegenwoordiger in de Plattelandscoalitie (PLC) vanuit de Zuid-Limburgse gemeenten

Deze brief is digitaal gegenereerd en derhalve niet voorzien van een ondertekening